

İnternette Ana-Baba Aracılığı Ölçeği Ergen ve Anababa Formlarının Türk Örneğinde Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Derya ATALAN ERGİN*

Emine Gül KAPÇI **

Öz

Anababa aracılığı anababaların çocuklarının medya kullanımı konusundaki tutum ve davranışlarını içermektedir. Başlarda anababa aracılığı çalışmaları televizyon konusunda yapılmaktaydı. Son yıllarda ise konu hakkındaki çalışmalar İnternet kullanımı üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı İnternet kullanımında anababaların izledikleri aracılık stratejilerini değerlendiren ölçme araçlarını geliştirmektir. Anababaların kullandıkları stratejiler, hem anababaların hem de çocuklarının bildirimine dayanarak değerlendirilebileceğinden bu çalışmada anababa ve ergen formları olmak üzere iki araç geliştirilmiştir. Anababa formu çalışmasına Ankara İlinin Mamak İlçesinden 728 anababa katılmıştır (anne n=456; baba n=272). Ergen ölçeği çalışmasına yaşları 11-14 arasında olan Mamak ilçesinde bulunan bir ortaokulun 6-8. sınıflara devam eden toplam 716 ergen (kız n=371; erkek n=345) katılmıştır. Ölçeklerin yapı geçerliğini değerlendirmek üzere Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. AFA sonucunda anababa formuna ilişkin, “Kontrol/kısıtlama” “aktif aracılık” olarak adlandırılan iki faktör ve ergen formuna ilişkin “Kontrol/kısıtlama, “aktif aracılık” ve “izleme” olarak adlandırılan üç faktör belirlenmiştir. Bu faktörler varyansın anababa ve ergen ölçekleri için sırasıyla %63.7’sini ve %61.7’sini açıklamıştır. DFA sonuçları faktör yapısının uygunluğunu desteklemiştir (Anababa formu: $\chi^2/sd=2.08$, RMSEA= .06, GFI: .91, AGFI: .88, SRMR: .03, NFI: .98, NNFI: .99, CFI: .99; Ergen formu: $\chi^2/sd=2.94$, RMSEA= .07, GFI: .88, AGFI: .84, SRMR: .04, NFI: .98, NNFI: .98, CFI: .99). Cronbach Alfa ile değerlendirilen iç tutarlık güvenirliliği anababa ve ergen formlarının ikisi için de .95 olarak hesaplanmıştır. Test-tekrar test güvenirliliği Anababa ve Ergen ölçekleri için .87 ve .82’dir. Bu sonuçlar her iki formun İnternet kullanımında anababa aracılığının değerlendirilmesine yönelik araştırmalarda kullanım değerinin olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anababa aracılığı, anababa, ergenlik, ölçek geliştirme.

GİRİŞ

İnternet günümüzde bilgi edinmede sağladığı kolaylık ve hızın yanı sıra bilginin niceliğindeki artış ve sosyal ağ kurma olanakları ile de en çok kullanılan medya araçları arasında yer almaktadır. Türkiye’de TÜİK (2018) tarafından yapılan son araştırma sonuçları, hanelerde İnternete erişimin %83.8 olduğunu göstermektedir. Aynı araştırmada düzenli İnternet kullanıcısı olma oranı kadınlarda %97.3, erkeklerde ise %97.6 olarak bildirilmiştir. Yaş gruplarına göre ise İnterneti son üç ay içerisinde en fazla kullanan grup 16-24 yaş aralığıdır (%90.7). Yurtdışı alanyazından elde edilen veriler de ergenlerin İnterneti diğer yaş gruplarından daha fazla kullandıklarını göstermektedir (Treuer, Fabian ve Füredi, 2001; Widyanto ve McMurrin, 2004).

Farklı kültürlerde ve yaş gruplarında yapılmış çalışmalarda kullanım sıklığının arttığı belirtilen İnternet, ergenler için hem sosyal becerilerini hem de akademik gelişimlerini destekleyebilecekleri olanaklar sunmaktadır (Lenhart, Simon ve Graziano, 2001). Bununla birlikte İnternet, pornografiye erişim (Sabina, Wolak ve Finkelhor, 2008) ve istismara maruz kalma gibi risklerin (Williams ve Merten, 2011) yanı sıra İnternet bağımlılığı gibi (Spada, 2014) riskleri de barındırmaktadır. Ergenlerde işlevsel İnternet kullanım alışkanlıklarının oluşturulması ve geliştirilmesinde, ergenlerin fırsatlardan yararlanması ile

* Dr, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara-Türkey, deryaatalan@gmail.com, ORCID ID:0000-0002-6602-1985

** Prof.Dr., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara-Türkey, eminegulkapci@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5094-9244

Bu makaleye atıfta bulunmak için:

Atalan Ergin, D., & Kapçı, E., G. (2019). Validity and reliability study of parental mediation strategies for internet usage scale-adolescent and parent forms in the Turkish sample. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 10(2), 117-132. DOI: 10.21031/epod.457218.

Geliş Tarihi: 04.09.2018

Kabul Tarihi: 09.03.2019

risklerden korunmasında en önemli kişiler anababalarıdır. Anababaların İnternet kullanımına ilişkin özyeterlik algısı (Glatz, Crowe ve Buchanan, 2018; Festl ve Langmeyer, 2018) ve İnternet kullanım özellikleri (Nikken ve Schols, 2015) gibi değişkenler çocuklarının İnternet kullanımını etkilemektedir. Ayrıca özellikle yurtdışında yapılan çalışmalara son yıllarda sıklıkla konu olan İnternet kullanımında anababa aracılığı stratejileri de (Fikkers, Piotrowski ve Valkenburg, 2017) ergenlerin İnterneti kullanım amaçları ve süreleri ile ilişkili görünmektedir.

Anababa aracılık stratejileri, çocukların ve ergenlerin medyada karşılaştıkları fırsatları artırma ve aynı zamanda riskleri azaltma yönünde girilen tüm anababa tutum ve davranışları olarak tanımlanmaktadır (Kirwil, 2009; Nathanson, 1999; Warren, 2001). Anababa aracılığı ya da anababa izlemesi kavramları ilk olarak televizyon konusunda yapılan araştırmalarla incelenmeye başlanmıştır. İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte kavram İnternet kullanımı için de inceleme konusu edilmiştir. Televizyon ve İnternete ilişkin anababa aracılığı stratejilerinin kullanıcının yetenekleri, kullanıcının medya aracını kullanırkenki etkinlik düzeyi, ihtiyaç duyulan beceri düzeyi gibi farklılıklar nedeniyle biçim değiştirebileceği düşünülse bile, yapılan çalışmalar İnternet kullanımı için anababa aracılığı stratejilerinin televizyon için belirlenenlerle benzerlikler taşıdığını göstermiştir (Sonck, Nikken ve de Haan, 2013). Çalışmalar, anababaların kısıtlayıcı aracılık, aktif aracılık ve izleme olarak adlandırılan üç temel aracılık stratejisini kullandığına işaret etmektedir (Valkenburg, Krcmar, Peeters ve Marseille, 1999). Aktif aracılık, izleme zamanında ya da sonrasında anababanın çocukla birlikte programların belirli yönlerini tartışma sürecini içermektedir. Bu aracılık stratejisinde anababalar çocuğa televizyonda gösterilen gerçeküstü olayların ya da karakterler tarafından sunulan iyi ve kötü şeylerin açıklamasını yapar. Kısıtlayıcı aracılık ise anababaların zamanı kısıtlamak ya da belirli bir içeriğin izlenmesini engellemek için çocuklarına kural koymasındır. Belirli kanallar, programlar ve web sitelerinin kısıtlanması ya da engelleme teknolojilerinden yararlanma bir çeşit kısıtlama yöntemi olarak görülebilir. İzleme ise çocukların İnternet etkinliklerini sonradan izleme olarak tanımlanmaktadır (Cabello-Hutt, Cabello ve Claro, 2017). İnternet örneğinde, anababanın çocuğun İnternet kullanım “geçmiş”ine bakma davranışlarıdır.

İnternet kullanımında anababalar tarafından uygulanan aracılık stratejilerinin türü ve düzeyi, anababanın çocukla kurduğu iletişime (Valkenburg, Piotrowski, Hermanns ve de Leeuw, 2013), zamana (Fikkers, Piotrowski ve Valkenburg, 2017) anababa arasındaki tutarlılığa (Mares, Stephenson, Martins ve Nathanson, 2018), anababanın eğitim düzeyine (Clark, 2011; Nikken ve Schols, 2015; Pasquier, Simões ve Kredens, 2012; Shin ve Huh, 2011), anababanın İnternet kullanımı için özyeterlik algılarına (Glatz, Crowe ve Buchanan, 2018; Festl ve Langmeyer, 2018), tek ebeveynli ya da iki ebeveynli aile olmaya (Barkin, Richardson, Klinepeter, Finch ve Krcmar, 2006), anababalık davranışlarına ve çocuğun özelliklerine (Padilla-Walker, Coyne ve Fraser, 2012) bağlı olarak değişmektedir. Anababa aracılığının işlevsel biçimde kullanımının İnternet bağımlılığı ve siber zorbalığa maruz kalmayı (Chang, Chiu, Miao, Chen, Lee, Chiang ve Pan, 2015), İnternette riskli davranışlara yeltenmeyi (Sin ve Kang, 2016) ve İnternette geçirilen süreyi azalttığı (Cabello-Hutt, Cabello ve Claro, 2017; Gomez Harris, Barreiro, Isorna ve Rial, 2017; Shin ve Kang, 2016) görülmüştür. Ayrıca aktif aracılığın İnternetin sağladığı fırsatlarla karşılaşmayı artırdığı, kısıtlayıcı aracılığın ise risklerle karşılaşmayı azalttığı belirtilmektedir (Livingstone, Ólafsson, Helsper, Lupiáñez-Villanueva, Veltri ve Folkvord, 2017). Kısıtlayıcı ve aktif aracılığın birlikte kullanılmasının ise İnternet için en etkili olan yöntem olduğu savunulmaktadır (Valkenburg, Piotrowski, Hermanns ve de Leeuw, 2013). Ergenlerin İnternet kullanımında karşılaşabilecekleri risklerin onların psiko-sosyal ve akademik gelişimi için önleyici olurken, sağladığı fırsatların gelişimlerini desteklediğinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu nedenle tüm aracılık stratejilerinin birlikte kullanılması İnternetin yararlarını üst düzeye çıkarabilir.

Ergenlik döneminde anababadan bağımsızlaşma ve daha fazla özerklik ihtiyacı ile birlikte anababa aracılığı stratejilerinin düzeyi ve biçimi de değişmektedir (Chen ve Chng, 2016). Ergen çocuğa sahip anababalar küçük çocuğu olan anababalardan daha az kısıtlayıcı aracılık kullanmakta (Davies ve Gentile, 2012) ya da bu dönemde kullandıkları aracılık stratejilerinin düzeyini azaltmaktadırlar. Bu durum anababaların, büyük çocukların küçük çocuklardan daha fazla öz-kontrolle sahip olduklarını (Lee, 2013) ve İnternetin olumsuz etkileri ile baş etme konusunda daha yetenekli olduklarını düşünmeleri ile ilişkilendirilmiştir (Wang, Bianchi ve Raley, 2005). Ayrıca küçük çocuklar ergenlere göre evde daha

fazla vakit geçirmekte bu da anababalara çocuklarının İnternet kullanımlarını kontrol etme konusunda daha fazla fırsat yaratabilmektedir. Çalışmalar ergenlerin küçük çocuklara göre düşük düzeyde sağlıklı medya kullanım alışkanlığına sahip olduklarını (Davies ve Gentile, 2012) ve ekran başında daha uzun zaman geçirdiklerini göstermektedir. Bu bulgular, ergenlerin İnternet kullanımlarını düzenlemede anababa aracılığı stratejilerinin önemli olduğuna işaret etmektedir (Vaterlaus, Beckert, Tulane ve Bird, 2014). Bu çalışmada da özellikle ergenlik döneminde aracılık stratejilerini değerlendirmenin bu nedenlerle önemli olduğu düşünülmüştür.

Anababa aracılığı konusunda yapılan kültüre özgü çalışmaların bulguları farklı aracılık stratejilerinin altını çizmektedir. Cabello-Hutt, Cabello ve Claro (2017) tarafından Brezilya’da yapılan çalışmada anababa aracılık stratejileri “aktif aracılık”, “birlikte izleme” ve “kısıtlayıcı aracılık” olarak belirlenmiştir. Lee ve Kim (2017) tarafından Koreli ergenler için geliştirilen ölçme aracı ise “kısıtlayıcı aracılık”, “aktif aracılık”, “birlikte izleme” ve “aracılığın olmaması” alt boyutlarından oluşmaktadır. Ergen öz bildirimine dayanan bu iki ölçme aracından farklı olarak Livingstone, Ólafsson, Helsper, Lupiáñez-Villanueva, Veltri ve Folkvord (2017) tarafından anababa öz bildirimine dayanan bir ölçek sekiz Avrupa ülkesinden elde edilen verilerle geliştirmiştir. Ölçekten elde edilen alt boyutlar “İnternet kullanımında aktif aracılık”, “çocuk tarafından başlatılan destek”, “İnternet güvenliği için aktif aracılık”, “teknik kontrol”, “anababa izlemesi” ve “kısıtlayıcı aracılık” olarak belirlenmiştir. Alt boyutlarda görülen farklılıklar bu konuda kültüre özgü değerlendirmelerin önemli bilgiler sağlayabileceğini göstermektedir.

Anababa aracılığı stratejilerinin ölçülmesinde kültüre özgü yanarda dikkat edilmesi gereken bir diğer konu ise anababa ve ergen bildirimlerine dayalı ölçme araçlarının birbirleriyle ne kadar uyduğudur (Wang, Bianchi ve Raley, 2005). Yapılan çalışmalarda ergenlerin yarısı İnternet kullanımlarında anababaları tarafından aracılık yapıldığını belirterek anababaların bildirimlerinde bu oranın yükseldiğini belirtmektedir (Rideout, Foehr ve Roberts, 2010). Gentile, Nathanson, Rasmussen, Reimer ve Walsh (2012) anababaların sosyal beğenirlik nedeniyle daha fazla anababa aracılığı bildirebilecek olmaları nedeniyle ergenlerin bildirimlerinin gerçek aracılık düzeyini daha iyi gösterebileceğini belirtmektedir. Ancak ergenlerin özerkliklerini daha fazla ifade etme istekleri nedeniyle aracılık stratejilerini daha az gösterebilecekleri de düşünülebilir. Bu nedenle hem ergen hem de anababalardan alınacak ölçümler gerçek durumun ortaya konması için daha isabetli bilgiler sağlayabilir.

Türkiye’de İnternet kullanımında anababa aracılığı stratejilerine yönelik çalışmaların çoğunlukla nitel analizlerle yürütüldüğü görülmüştür (Sütçü, 2017; Kılınc, 2017). Türk örneğini de içeren anababa aracılığı konusundaki tek nicel çalışma ise Bayraktar (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışma EU Kids Online II projesi veri tabanına dayanan veriler üzerinden yürütülmüş ve Avrupa’da yaşayan Türklerle Türkiye’de yaşayan Türkler arasında İnternette deneyimlenen riskler ve bu risklerin anababa aracılık stratejileri ile ilişkisi değerlendirilmiştir. İnternet kullanımına ilişkin aracılık stratejileri aktif aracılık, İnternet güvenliğine ilişkin aktif aracılık, kısıtlayıcı aracılık ve anababa izlemesi olarak dört boyutta incelenmiştir. Ancak bu çalışmada kullanılan ölçme aracının Türkiye örneğinde geliştirilmediği belirtilmelidir. Türkiye’de anababa aracılık stratejilerine yakın özellikleri ölçmeyi ve İnternet kullanımı konusunda anababa tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bir ölçme aracı bulunmaktadır. İnternet Aile Tutum Ölçeği Eijden (2007) tarafından geliştirilmiş ve Ayas ve Horzum (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek aile kontrolü ve aile yakınlığı olarak adlandırılan iki alt boyuttan oluşmaktadır. Kesme puanları ile yapılan değerlendirme sonucunda anababanın tutumları müsamahakar, ihmalkar, demokratik ve otoriter olarak dört biçimde incelenebilmektedir. Ölçek Baumrind’in (1991) anababalık stilleri modelinden hareketle oluşturulmuştur. Ölçekte İnternet kullanımı tutum ve davranışlarını düşük aile kontrolü ve yakınlığı içeren ihmalkar tutum, yüksek aile kontrolü ve düşük aile yakınlığı içeren otoriter tutum, düşük aile kontrolü ve yüksek aile yakınlığı içeren müsamahakar tutum ve yüksek aile kontrolü ve yakınlığı içeren demokratik tutum oluşturmaktadır (Ayas ve Horzum, 2013). Ayas ve Horzum (2013) tarafından uyarlanan ölçeğin yakınlık alt boyutunun maddelerine örnek olarak “İnternet kurallarını çocuğumla birlikte belirlerim”, “Çocuğumla İnternette ne yaptığı ile ilgili konuşurum” verilebilir. Kontrol için ise örnek maddeler “Çocuğum İnternette gezinirken onu izlerim” “Belirli İnternet sitelerini engellemek için yazılımlar kullanırım”dır. İlgili ölçekte önerilen değerlendirme biçimi kesme puanı alınarak gruplara atama yapılması biçimindedir.

Örneğin kontrol maddelerinde için altında, sıcaklık maddelerinden beşin üzerinde alan anababa davranışları müsamahakar olarak değerlendirilmektedir. İnternet kullanımında anababa aracılığı stratejileri için yurtdışı alanyazında geliştirilmiş ölçme araçları incelendiğinde ise Ayas ve Horzum (2013) tarafından uyarlanan ölçekte yer alan maddelerin aktif aracılık, kontrol ve izleme alt boyutlarında ele alındığı görülmüştür (Hutt ve Cabello, 2017; Lee ve Kim, 2017; Livingstone ve Olafsson, 2017). Aracılık stratejilerine yönelik ölçme araçlarında değerlendirme İnternet Aile Tutum Ölçeği'nden farklı olarak toplam puan üzerinden yapılmaktadır. Ayas ve Horzum (2013) tarafından uyarlanan İnternet Aile Tutum Ölçeği ve yurtdışı alanyazın çalışmalarında geliştirilmiş olan anababa aracılığı stratejilerine yönelik ölçeklerin değerlendirme biçimindeki ve alt boyutlarındaki farklılıklar kuramsal temellerindeki farklılaşmanın bir göstergesi olabilir. İnternet Aile Tutum Ölçeği'nde Baumrind'in sınıflamasından hareketle demokratik anababalık tutumları istendik davranışlardır. Ancak anababa aracılık stratejilerinde var olan tüm biçimler (kontrol, aktif aracılık, izleme) olumlu stratejiler olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle İnternet kullanımında anababa aracılığı stratejilerini değerlendirmeye yönelik bir aracın alanyazına kazandırılmasının önemli olduğu düşünülmüştür. Ayrıca ergen ve anababa bildirimlerindeki farklılıkların göz önünde bulundurulabilmesini sağlamak amacıyla da iki kaynaktan da veri toplanarak iki formun geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Ergenleri İnternetin yaratabileceği risklerden korumanın önemi ve bu konuda çalışmaların yapılmasına ilişkin farkındalık Türkiye'de giderek artmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı eğitim kurumlarında İnternet bağımlılığı ve bilgi-iletişim teknolojilerinin işlevsel kullanımına yönelik çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca anababaların kullandıkları aracılık stratejilerinin belirlenmesinde kültüre özgü farklılıkları dikkate alarak çalışmaların yürütülmesi hem önemli hem de gerekli görünmektedir. Bu çalışmanın temel amacı anababa aracılığı stratejilerinin değerlendirilmesinde olası kültürel farklılıkları da ortaya çıkarabilecek ve hem ergen hem de anababa bildirimlerine dayanan iki formun geliştirilmesidir.

YÖNTEM

Araştırmanın modeli varolan durumun betimlenmesinin amaçlandığı tarama modelindedir. Örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Buna göre araştırmacı evrenle ilgili daha önceki kuramsal bilgilere, kendi bilgilerine ve araştırmanın özel amacına dayanarak bir örneklem belirlemektedir (Fraenkel ve Wallen, 1993). Bu çalışmada da ölçme araçlarının doldurulması için ergenin sosyal medya ve e-mail hesabı olması gerekliliği nedeniyle amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

İnternet Kullanımında Ana Baba Aracılığı Ölçeği ergen ve anababa formlarının geliştirilmesi sırasında ulaşılan çalışma grupları Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) için çalışma grubu 1, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için çalışma grubu 2, test tekrar test için ise çalışma grubu 3 olarak isimlendirilmiştir. Çalışma gruplarında ergen ve anababa formları arasındaki farkı vurgulamak için ergen formu E harfi, anababa formu için ise A harfi kullanılmıştır. Anababa formu için AFA çalışma grubu "çalışma grubu-1A", DFA için "çalışma grubu-2A"; ölçeğin ergen formu için AFA çalışma grubu "çalışma grubu-1E", DFA için "çalışma grubu-2E"; test tekrar test ergen çalışma grubu "çalışma grubu-3E", anababa çalışma grubu ise "çalışma grubu-3A" olarak belirlenmiştir. Bundan sonraki bölümlerde çalışma grupları bu isimlerle anılacaktır.

Araştırmada Ankara ili Mamak ilçesinde bir ortaokulda öğrenim gören, 11-14 yaş aralığında olan ergenler ve aynı yaş aralığındaki çocuğu aynı okulda öğrenim gören anababalara ulaşılmıştır. Çalışma grubu 1A için 432 anababaya ($n_{anne}=272$, $n_{baba}=160$) çalışma grubu 1E için ise 361 ($n_{altinci\ sınıf}=159$, $n_{yedinci\ sınıf}=115$, $n_{sekizinci\ sınıf}=81$) ergene ulaşılmıştır. Çalışma grubu 1A'de anababaların %29.17'si ilkokul mezunu ($n=126$), % 28.24'u ortaokul mezunu ($n=122$), %33.79'u lise mezunu ($n=146$) ve %8.80'i ($n=38$) üniversite mezunudur. Çalışma grubu-2A için ise 296 anababaya ($n_{anne}=184$, $n_{baba}=112$), çalışma grubu-2E için 355 ergene ($n_{altinci\ sınıf}=124$, $n_{yedinci\ sınıf}=147$, $n_{sekizinci\ sınıf}=84$) ulaşılmıştır.

Çalışma grubu 2A'da anababaların ise % 29.39'u ilkokul mezunu (n= 87), % 31.08'i ortaokul mezunu (n= 92), %30.07'si lise mezunu (n= 89) ve %9.46'sı (n= 28) üniversite mezunudur. Çalışma grubu 3 ise formların test tekrar test güvenirliliğinin hesaplanması amacıyla çalışma grubu 1 ve 2'den rastgele seçilen ve gönüllü olan 49 anababa (n_{anne}=34; n_{baba}=15) ve 51 ergenden (n_{kız}=29 n_{erkek}=22) oluşmuştur. Formların asıl uygulamasının yapılmasının ardından dört hafta sonra formlar çalışma grubu 3'e tekrar uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

İnternette anababa aracılığı ölçeği- ergen formu (ABAÖ-E)

Kuramsal temel ve anababa aracılığı stratejilerini ölçmeye yönelik yurtdışı alanyazın çalışmalarında daha önce geliştirilmiş ölçekler dikkate alınarak ölçülmek istenen özelliği ifade eden ve her biri 5'li Likert tipinde değerlendirilen 54 maddelik madde havuzu hazırlanmıştır. Madde havuzu hazırlanırken aynı özelliği ölçtüğü düşünülen ikişer cümle yazılmıştır. Madde havuzunun hazırlanmasının ardından ilgili yaş grubunda beş ergenden bireysel görüşmeler yoluyla maddelerin anlaşılabilirliği için görüş alınmış ve ikişer maddeden daha çok anlaşılır olan maddeler ölçme aracına alınarak diğerleri ölçme aracı dışında bırakılmıştır. Düzenlemelerden sonra kalan 25 maddenin uygunluk ve anlaşılabilirlik açısından uzmanlar tarafından değerlendirilmesi için "Uzman Görüşü Formu" hazırlanmıştır. Uzman görüşlerinin 3'lü Likert tipinde alınmasını hedefleyen formda ayrıca uzmanların her bir madde için görüş ve düzeltme önerilerini belirtebilecekleri bir bölüm yer almıştır. İlgili form bir uzman klinik psikolog, bir psikolojik danışma ve rehberlik uzmanı, eğitim psikoloji alanından iki akademisyen, bir Türkçe dil uzmanı ve bir ölçme değerlendirme uzmanına ulaştırılmıştır. Uzman önerileri doğrultusunda ölçme aracının son hali 22 maddeden oluşmuştur. Ön uygulamaların gerçekleştirilmesinin ardından asıl uygulama öncesi ölçeğe son şekli verilmiştir.

İnternette anababa aracılığı ölçeği- ana baba formu (ABAÖ-AB)

Kuramsal temel ve anababa aracılığı stratejilerini ölçmeye yönelik yurtdışı alanyazın çalışmalarında daha önce geliştirilmiş ölçekler dikkate alınarak ölçülmek istenen özelliği ifade eden ve her biri 5'li Likert tipinde değerlendirilen ve madde çiftlerinden oluşan 54 maddelik madde havuzu hazırlanmıştır. Madde havuzu hazırlanırken aynı özelliği ölçtüğü düşünülen ikişer cümle yazılmıştır. Madde havuzunun hazırlanmasının ardından ilgili yaş grubunda çocuğu olan üç anne ve iki babanın maddeleri anlaşılabilirlik konusunda değerlendirmeleri bireysel görüşmeler yoluyla sağlanmıştır. Bu şekilde aynı özelliği ölçen iki maddeden biri ölçme aracına alınmış, diğeri ölçme aracı dışında bırakılmıştır. Anababa değerlendirmeleriyle maddelerde yapılan düzenlemelerin ardından kalan 25 maddenin uygunluk ve anlaşılabilirlik açısından değerlendirilmesi amacıyla Ergen Formu bölümünde bilgileri açıklanan "Uzman Görüşü Formu" bir uzman klinik psikolog, bir psikolojik danışma ve rehberlik uzmanı, eğitim psikoloji alanından iki akademisyen, bir Türkçe dil uzmanı ve bir ölçme değerlendirme uzmanına ulaştırılmıştır. Uzmanların önerileri doğrultusunda kalan 23 madde ile ön uygulamalar gerçekleştirilerek asıl uygulama öncesi ölçeğe son şekli verilmiştir.

Kişisel bilgi formu

Çalışma kapsamında ergenlere uygulanan ölçeklere ek olarak rumuz, cinsiyet, sınıf düzeyi ve e-mail ve sosyal medya hesabına sahip olup olmama durumuna ilişkin bilgileri içeren form katılımcılara verilmiştir. Anababa formu için ise anababalara rumuz, yakınlık durumu (anne ya da baba), eğitim durumu ve çocuğunun e-mail ve sosyal medya hesabına sahip olup olmama durumuna ilişkin bilgileri içeren form katılımcılara verilmiştir. E-mail ve sosyal medya hesabına ilişkin bilgiler ölçme araçlarında yer alan ve ilgili hesaplara sahip olmayı gerektiren soruların yanıtlanabilmesi açısından gereklidir. Sosyal medya ya da e-mail hesabına sahip olmayan katılımcılar çalışma dışında bırakılmıştır.

İşlem

Uygulama öncesi Milli Eğitim Bakanlığı'ndan uygulamaya ilişkin izin alınmıştır. Ardından uygulamanın yapılacağı kurum için uygun gün ve saatler ile çalışmanın yapılacağı şubeler belirlenmiştir. Uygulamanın yapılmasından bir hafta önce çalışmaya katılması planlanan şubelerde öğrenim gören öğrencilerin anne ve babalarına "Bilgilendirilmiş Onam Formu" gönderilmiştir. İlgili form araştırmanın amacını, kim tarafından yapılacağını, ölçeklerin doldurulma süresini, gizlilik ilkesini, araştırmacının iletişim bilgisini ve onam bölümünü içermektedir. Bu aşamada 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin tümünün (sosyal medya ve e-mail hesabı olan) anne ve babasına ABAÖ-AB öğrenciler aracılığı ile ulaştırılmıştır. Formların anne-babalar tarafından doldurularak geri dönüş süresinin uzun olacağı ve anne babalardan geri dönüş oranının düşük olacağı varsayılarak ergenlere yapılacak uygulamanın bir hafta öncesinde bu işlem gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak toplam 987 anababaya form gönderilmiş, 728 geri dönüş sağlanmıştır. Geri dönüşü sağlanan verilerde veri kaybı yaşanmamış ve geri dönüş oranı %73.75 olarak belirlenmiştir. Onam formlarının geri dönüşü için beklenen bir haftanın ardından ergenlere uygulama yapılmıştır. Her sınıf düzeyinde anababa izinleri alınan katılımcılarla okul idaresi tarafından gösterilen boş bir sınıfta toplanılmıştır. Veri toplama öncesi katılımcılara araştırmanın amacı, gizlilik ve gönüllülük ilkeleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Ardından araştırmaya katılım için gerekli olan e-mail ve sosyal medya hesabına sahip olup olmadıkları sorulmuştur. İlgili hesaplardan en az birine sahip olmayanlar çalışmaya dahil edilmemiştir. Katılımcılar bu sürecin ardından ölçme aracını ve kişisel bilgi formunu doldurmuşlardır. Çalışmaya katılmak istemeyen ya da ölçme aracını doldurmayı yarıda bırakan olmamıştır. Uygulamalar 20 dakika sürmüştür. Uygulamaların yapılmasının ardından dört hafta sonra test tekrar test güvenilirliğinin hesaplanması için örneklemden rastgele seçilen ve gönüllü olan anababa ve ergenlere ölçme aracı tekrar uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada ABAÖ-E ve ABAÖ-AB formlarının geliştirme çalışmalarında formların faktör desenini ortaya koymak için faktörleştirme yöntemi olarak temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Çalışmada AFA ile davranışın anlaşılmasına yardımcı olan kuramın yapıları ile faktörlerin benzer olup olmadığına ilişkin kanıt aranmıştır. Ardından formların yapı geçerliğini test etmek için DFA yapılmıştır. Veri setinin analizlere hazır hale getirilmesinde kayıp veri sorununun üstesinden gelebilmek için denenebilecek seçeneklerin benzer sonuçlar vereceği (Tabachnick ve Fidell, 2001) ve verilerin sıralama tipi ölçeklerle toplanmış olması (Hastie, Tibshirani, Sherlock, Eisen, Brown ve Botsein, 1999) göz önünde bulundurularak kayıp verilere medyan atanma yapılmıştır.

BULGULAR

ABAÖ-E ve ABAÖ-AB'nün faktörleştirme yöntemi olarak temel bileşenler analizi, döndürme yöntemi olarak ise eşik döndürme yöntemlerinden oblimin döndürme seçilmiştir.

Her iki form için de AFA ve DFA öncesi veri setleri örneklem büyüklüğü, kayıp değerler, çok değişkenli ve tek değişkenli normallik, doğrusallık, tek ve çok değişkenli uç değer analizleri ile çoklu bağlantılılık problemi ve teklik açısından kontrol edilmiştir. Her iki form için de AFA ve DFA işlemleri sunulmadan önce varsayımların testinden elde edilen bulgular verilmiştir. Varsayımların karşılandığının belirlenmesinin ardından formlar için AFA işlem adımlarına geçilmiştir. Her iki form için faktör sayılarının belirlenmesinde özdeğeri 1'in üzerinde olan boyutlar, yamaç birikinti grafiği, faktörlerin varyansa yaptığı katkı ve Horn'un paralel analizi sonuçları birlikte değerlendirilmiştir. Binişik ya da faktör yük değeri .32'nin altında olan (Tabachnick ve Fidell, 2001) maddelerden ise, önce binişik olanlar daha sonra faktör yük değeri .32'nin altında olanlar ölçekten çıkarılmıştır.

ABAÖ-E için AFA Veri Setinde Varsayımların Sınanması

Yapı geçerliğinin test edilmesinde yapılan AFA için çalışma grubu -1E’de 361 ergene ulaşılmıştır. Örneklem büyüklüğünün AFA için yeterli olup olmadığı Kaiser-Meyer- Olkin istatistiği ile test edilmiş, ABAÖ-E için bu değer .95 olarak bulunarak örneklem büyüklüğünün ilgili işlem için yeterli olduğu görülmüştür. Kayıp değer kontrolünde kayıp oranı %5’in üzerinde olan parametre olmadığı görülmüş, %5’in altında olan parametrelere ise medyan atama yapılmıştır. Çok değişkenli normallik Bartlett küresellik testi ile değerlendirilmiş ABAÖ- E için çok değişkenli normalliğin karşılandığı görülmüştür ($\chi^2_{(231)} = 4937.986$; $p < .05$). Tek değişkenli normallik ise Levene testi ile incelenmiş, manidarlık düzeyinin .05’den büyük olması nedeniyle söz konusu varsayımın karşılandığı kabul edilmiştir ($LF_{(2,358)} = .754$, $p > .05$). Doğrusallık saçılma diagramı ile kontrol edilmiş ve diyagramın elips görünümünde olması dolayısı ile bu varsayımın da karşılandığı görülmüştür. Çoklu bağlantılılık problemi için VIF, durum indeksi (CI) ve tolerans değeri; teklik için madde çiftleri arasındaki korelasyon katsayılarına bakılmıştır. Buna göre (VIF) değerinin 10’dan küçük, CI’nın 30’dan küçük ve tolerans değerinin .10’dan büyük olması çoklu bağlantı problemi olmadığını göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Tekillik ise madde çiftleri arasındaki korelasyonun $r_{xy}=1.00$ olması durumudur (Şencan, 2005). Buna göre ABAÖ-E’de (VIF=1.000, CI=1.000 ve tolerans değeri=1.000; madde çiftleri arasındaki korelasyon katsayıları .24- .71 arasında) çoklu bağlantılılık ve teklik probleminin olmadığı görülmüştür. Mahalonobis uzaklığı ve z puanı ile değerlendirilen çok değişkenli ve tek değişkenli uç değer analizlerinde ise uç değer olmadığı görülmüştür.

ABAÖ-E için AFA İşlem Adımları

ABAÖ-E’ye ilişkin olarak AFA’da temel alınan 22 madde için yapılan analizlerin sonucunda ölçeğin üç faktörlü yapıda değerlendirilmesinin uygun olduğuna karar verilmiştir. Madde incelemelerinde ise iki madde analiz dışı bırakılmıştır. 20 madde için yapılan AFA sonucunda, üç alt ölçek ‘kontrol/kısıtlama’, ‘izleme’ ve ‘aktif aracılık’ olarak adlandırılmıştır. Faktörlerin toplam varyansa yaptıkları katkının ‘kontrol/kısıtlama’ için %27.08, ‘aktif aracılık’ için %18.86 ve ‘izleme’ için ise %15.80 olduğu görülmüştür. Belirlenen üç faktörün varyansa yaptıkları toplam katkı ise %61.74’dür. Söz konusu faktörlerin faktör yükleri Tablo 2’de sunulmaktadır.

ABAÖ-E Veri Setinde DFA için Varsayımların Sınanması

ABAÖ-E için AFA sonucu ortaya konan yapıların doğrulanması için gerçekleştirilen DFA işlemlerinde de AFA’ya benzer biçimde öncelikle varsayımlar sınanmıştır. Bunun için ABAÖ-E için 355 katılımcıdan oluşan veri setinde varsayımlar test edilmiştir. Kaiser-Meyer- Olkin istatistiğinin sonuçları ABAÖ-E için .96 olarak bulunmuş ve bu değer yeterli örneklem büyüklüğüne ulaşıldığını kanıtlamıştır. Kayıp değer kontrolünde ABAÖ-E’de kayıp oranı %5’in üzerinde olan parametre olmadığı görülmüştür. Kayıp oranı %5’in altında olan parametrelere ise medyan atama yapılmıştır. Bartlett küresellik testi sonuçları ABAÖ-E’de çok değişkenli normalliğin karşılandığını göstermiştir ($\chi^2_{(190)} = 4954.237$; $p < .05$). Levene testi sonuçları ile tek değişkenli normalliğin karşılandığı kabul edilmiştir ($LF_{(2,352)} = .317$, $p > .05$). Saçılma diyagramının elips görünümü doğrusallığa ilişkin kanıt sağlamıştır. Çoklu bağlantılılık problemi için VIF, CI ve tolerans değeri; teklik için madde çiftleri arasındaki korelasyon katsayılarına bakılmıştır. Yapılan değerlendirmelerde çoklu bağlantılılık problemi ve teklik için varsayımların karşılandığı görülmüştür (VIF=1.000, CI=1.000 ve tolerans değeri=1.000. Madde çiftleri arasındaki korelasyon katsayısı .25 - .72 arasında). Yapılan çok değişkenli uç değer analizinde 12 verinin kritik ki kare değeri üzerinde olduğu görülerek veri setinden çıkarılmıştır. Tek değişkenli uç değer analizinde ise uç değer olmadığı görülmüştür. DFA için varsayımların karşılandığının belirlenmesinin ardından analiz adımlarına geçilmiştir.

Tablo 2. ABAÖ-E için Faktör Yükleri ve Ortak Faktör Varyansları

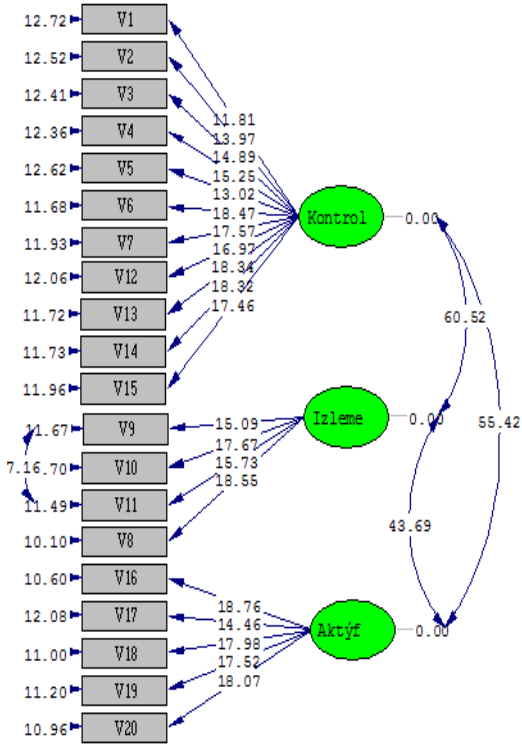
Maddeler	1. faktör (Kontrol/ kısıtlama)	2.faktör (aktif aracılık)	3. faktör (izleme)
İnternette hangi oyunları oynadığımı izler.	.79	.15	.03
İnternete ulaşabileceğim bir cihazı (telefon bilgisayar gibi) belirli bir saatte kapatmam için ailemin belirlediği bir kural vardır.	.82	.02	.16
İnternette ne yaptığımı kontrol eder.	.85	.02	.09
Sosyal paylaşım sitelerindeki yazışmalarımı kontrol eder.	.66	.04	.19
Güvenli olmayan internet sitelerine girmemem için önlemler alır.	.55	.20	.04
Hangi internet sitelerini ziyaret ettiğimi kontrol eder.	.66	.05	.17
Sosyal paylaşım sitelerinde neler paylaştığımı kontrol eder.	.59	.06	.18
İnternette geçireceğim süreye sınır koyar.	.65	.07	.05
Cep telefonumda kimlerle yazıştığımı bakar.	.62	.03	.24
Tanımadığım kişilerle görüntülü görüşme yapıp yapmadığımı kontrol eder.	.57	.17	.08
İnternette geçireceğim süre sınırimi aşip aşmadığımı izler.	.53	.27	.09
İnterneti bilgi edinmek amacıyla kullanmam için beni teşvik eder.	.06	.84	.06
Ödevlerimi yapmam ya da derslerimi desteklemesi için interneti kullanmaya teşvik eder.	.09	.86	.04
İnternette öğrendiğim yeni bilgileri onunla paylaşmam için beni teşvik eder.	.06	.73	.05
İnternette öğrendiğim yeni bilgileri onunla paylaştığımda beni dinler.	.02	.70	.14
İnternette tanımadığım kişilerle yazışmanın olumsuzlukları hakkında benimle konuşur.	.19	.60	.07
Kişisel bilgilerimi internette paylaşmadan önce O'na söylememi ya da göstermemi ister.	.19	.30	.47
Sosyal paylaşım site şifrelerimi bilir.	.05	.06	.89
Elektronik posta yazışmalarımı kontrol eder.	.37	.06	.63
Elektronik posta şifremi bilir.	.33	.01	.85

ABAÖ-E için DFA İşlem Adımları

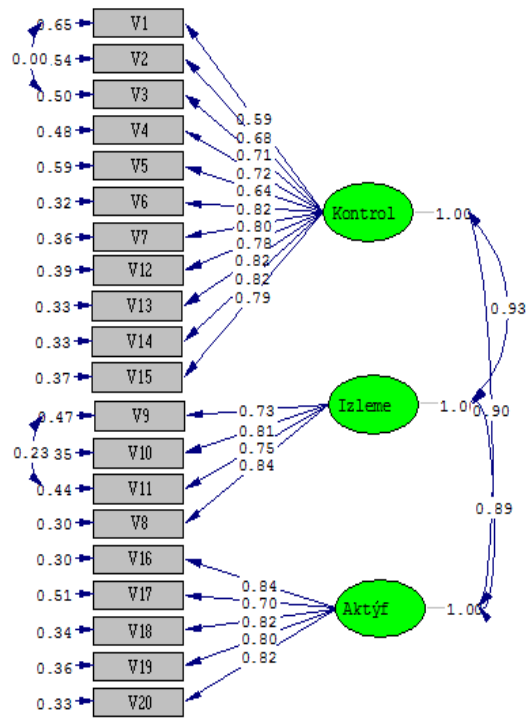
DFA'da her bir maddeye ait t değerleri 11.81 ile 18.76 arasında (Şekil 1) standardize çözümlenme değerleri .59 ile .84 arasında değişmektedir (Şekil 2). Hesaplanan t değerleri tüm maddeler için $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri incelendiğinde χ^2 değerine ilişkin p değerinin manidar olduğu görülmüştür ($p < .05$). Bu bulgu, beklenen ve gözlenen kovaryans matrisleri arasında manidar bir fark olduğunu göstermektedir. Bu nedenle χ^2/sd oranı (620.33/167) hesaplanmış ve oranın 3.71 olduğu görülmüştür. Büyük örneklemelerde p değeri manidar çıksa bile 5'in altında bulunan χ^2/sd oranı yeterli uyuma işaret etmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Diğer uyum indekslerine ilişkin yapılan incelemede RMSEA değerinin istenen düzeyde olmadığı görülmüş (RMSEA= .11) ve χ^2/sd oranının 5'e yakın olması da göz önüne alınarak modifikasyon önerileri incelenmiştir. Buna göre aynı faktör altında olduğu görülen ve anlamca birbirine yakın olan 11. Madde (Elektronik posta şifremi bilir.) ile 9. Madde (Sosyal paylaşım site şifrelerimi bilir.) ile 1. madde (İnternette hangi oyunları oynadığımı izler.) ile 3 madde için (İnternette ne yaptığımı kontrol eder.) modifikasyon yapılması yoluna gidilmiştir. Yapılan modifikasyonlarda 11. Madde ile 9. Madde arasındaki hataların ilişkilerine ilişkin düzeltme modele eklendiğinde ki-kare değerindeki düşüş 77.9 ve benzer şekilde 1. madde ile 3. madde arasındaki hataların ilişkilerine yönelik düzeltme modele eklendiğinde Ki-Kare değerinde 41.7 düzeyinde bir düşüş gözlenmiştir. Modifikasyon sonrası ortaya çıkan modele ait iyilik uyum değerlerine bakıldığında ise χ^2/sd oranının 2.94 olduğu görülmüştür. Bu değer büyük örneklemelerde mükemmel uyuma işaret ettiği belirtilmektedir (Sümer, 2000; Kline, 2005). Ancak manidarlık düzeyinin $p < .05$ olarak bulunmasının büyük örneklemde kaynaklanmış olabileceği belirtilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Bu nedenle oranın model veri uyumu için kanıt oluşturduğu belirtilebilir. Modelin iyilik uyum değerlerine bakıldığında, RMSEA'nın (.07) iyi uyum düzeyinde olduğu görülmüştür (Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008; Sümer, 2000). GFI (.88) ve AGFI (.84) değerlerinin kabul edilebilir düzeyde,

SRMR'nin (.040) mükemmel uyum (Brown, 2006), NFI (.98) ve NNFI'nın (.98) iyi uyum (Tabachnick ve Fidell, 2001); CFI'nın (.99) mükemmel uyum (Hu ve Bentler, 1999; Sümer, 2000; Thompson, 2004) düzeyinde olduğu görülmektedir. DFA sonuçlarına göre üç faktörlü modelin kabul edilebilir olduğu söylenebilir.

Şekil 1. Maddele Ait t Değerleri

Şekil 2. Maddele Ait Standardizasyon Katsayıları

Ölçeğin 20 madde için Çalışma grubu-2E'den elde edilen Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı .95 olarak bulunmuştur. Kontrol/kısıtlama, aktif aracılık ve izleme alt ölçeklerinin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları sırası ile .91, .79 ve .78 olarak hesaplanmıştır. Bu değer ölçekten elde edilen puanların güvenirliliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Çalışma grubu 3E'den elde edilen bulgularda ölçeğin test tekrar test güvenirliliğine ilişkin güvenirlilik katsayısının tüm ölçek için .82 olduğunu göstermiştir. Kontrol/kısıtlama, aktif aracılık ve izleme alt ölçeklerinde ise test tekrar test güvenirlilik katsayıları sırası ile .89, .81. ve .78'dir.

ABAÖ-AB için AFA Veri Setinde Varsayımların Sınanması

Çalışma grubu-1A için 432 anababaya ulaşılmıştır. Örneklem büyüklüğünün AFA için yeterli olup olmadığı Kaiser-Meyer- Olkin istatistiği ile test edilmiş ilgili değer .97 olarak bulunması veri setinde AFA için yeterli örneklem büyüklüğüne ulaşıldığını göstermiştir. Kayıp değer kontrolünde kayıp oranı %5'in üzerinde olan parametre olmadığı görülmüş, %5'in altında olan parametrelere ise medyan atama yapılmıştır. Çok değişkenli normallik Bartlett küresellik testi ile değerlendirilmiş ve çok değişkenli normalliğin karşılandığı görülmüştür ($\chi^2_{(630)} = 11052.844$; $p < .05$). Tek değişkenli normallik ise Levene testi ile incelenmiş, manidarlık düzeyinin .05'den büyük olması nedeniyle söz konusu varsayımın karşılandığı kabul edilmiştir ($LF_{(2,429)} = 1.581$, $p > .05$). Doğrusallık saçılma diyagramı ile kontrol edilmiş ve diyagramın elips görünümünde olması dolayısı ile bu varsayımın da karşılandığı kabul edilmiştir. Çoklu bağlantılılık problemi için VIF, durum indeksi (CI) ve tolerans değeri; teklik için madde çiftleri

arasındaki korelasyon katsayılarına bakılmıştır. Forma ilişkin bulgular ABAÖ- AB’de çoklu bağlantılılık ve teklik probleminin olmadığını göstermiştir (VIF=1.000, CI=1.000 ve tolerans değeri=1.000; madde çiftleri arasındaki korelasyon katsayıları .31- .84 arasında). Mahalonobis uzaklığı ve z puanı ile değerlendirilen çok değişkenli ve tek değişkenli uç değer analizlerinde ise uç değer olmadığı görülmüştür.

ABAÖ-AB için AFA İşlem Adımları

ABAÖ-AB’de AFA’da temel alınan 23 madde için faktör sayılarının belirlenmesine ilişkin yapılan değerlendirmeler sonucunda ölçeğin iki faktörlü yapısı ile analizlere devam edilmesine karar verilmiştir. Madde incelemelerinde ise beş madde ölçekten çıkarılmıştır. 18 madde için yapılan son AFA sonucunda faktörler “kontrol/kısıtlama” ve “aktif aracılık” olarak adlandırılmıştır. Faktörlerin toplam varyansa yaptıkları katkının ‘kontrol/kısıtlama’ için % 32.46 ve ‘aktif aracılık’ için %25.28 olduğu görülmüştür. İki faktörün varyansa yaptıkları toplam katkı ise %63.74’dür. Söz konusu iki alt ölçeğin faktör yükleri Tablo 2’ de sunulmaktadır.

Tablo 2. ABAÖ-AB İçin Faktör Yükleri

Maddeler	1. faktör (Kontrol/ Kısıtlama)	2. faktör (aktif aracılık)
Sosyal paylaşım sitelerinde kimleri arkadaş olarak eklediğini kontrol ederim.	.78	.28
Anlık mesajlaşmalarını kontrol ederim.	.78	.28
Sosyal paylaşım site şifrelerini bilirim.	.75	.13
Elektronik posta yazışmalarını kontrol ederim.	.74	.26
Hangi uygulamaları indirdiğini kontrol ederim.	.74	.26
Sosyal paylaşım sitelerinde neler paylaştığını kontrol ederim.	.71	.40
Kişisel bilgilerini internette paylaşmadan önce bana söylemesini ya da göstermesini isterim.	.69	.31
Arkadaşları ile uygun olmayan yazışmalarını gördüğümde o arkadaşımı arkadaşlık listesinden çıkarmasını sağlarım.	.68	.29
İnternete ailemizin, tanıdıklarımızın ya da arkadaşlarımızın fotoğraf ya da videolarını yüklemeyen önce bana göstermesini isterim.	.68	.36
Hangi internet sitelerini ziyaret ettiğini kontrol ederim.	.68	.40
Çocuğum internetteyken yanına giderek ne yaptığını izlerim.	.67	.44
İnternette geçireceği süreye sınır koyarım.	.60	.39
Uygun olmayan içeriklere erişimini engellemek için filtreleme yöntemlerini kullanırım.	.59	.32
İnternet yazışmalarında rahatsız eden bir şey olursa bana söylemesini isterim.	.34	.84
İnternette tanımadığı kişilerle yazışmanın olumsuzlukları hakkında çocuğumla konuşurum.	.38	.81
Çocuğumla güvenli olmayan internet siteleri hakkında konuşurum.	.37	.78
Çocuğum internetle ilgili bir konuda yardım istediğinde elimden geleni yaparım.	.18	.78
İnternette öğrendiği yeni bilgileri benimle paylaştığında çocuğumu dinlerim.	.32	.77

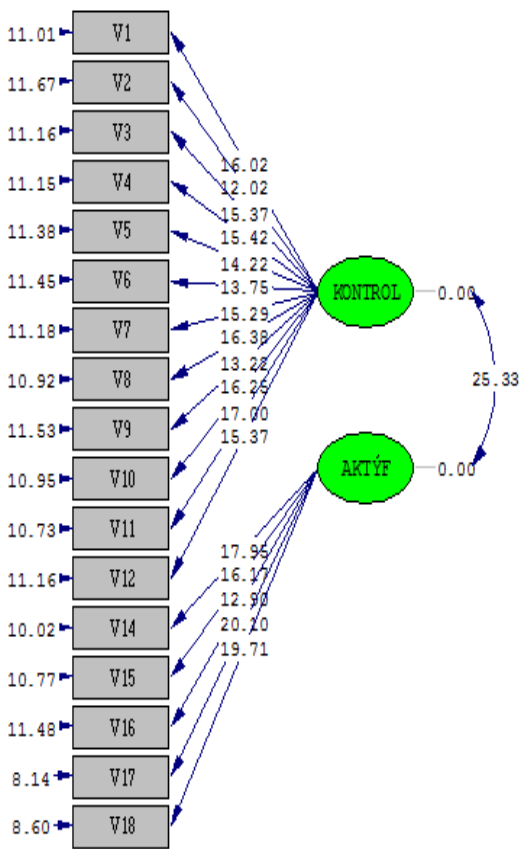
ABAÖ-AB Veri Setinde DFA için Varsayımların Sınanması

ABAÖ-AB için AFA sonucu ortaya konan yapıların doğrulanması için gerçekleştirilen DFA işlemlerinde de AFA’ya benzer biçimde öncelikle varsayımlar sınanmıştır. Çalışma grubu-2A için 296 katılımcıdan oluşan veri setinde varsayımlar test edilmiştir. Kaiser-Meyer- Olkin istatistiğinin sonuçları ABAÖ-AB için .96 olarak bulunmuş ve bu değer yeterli örneklem büyüklüğüne ulaşıldığını kanıtlamıştır. Kayıp değer kontrolünde ABAÖ-AB’ de kayıp oranı %5’in üzerinde 25 parametre veri setinden çıkarılmıştır. Kayıp oranı %5’in altında olan parametrelere ise medyan atama yapılmıştır. Bartlett küresellik testi sonuçları çok değişkenli normalliğin karşılandığını göstermiştir ($\chi^2_{(153)} = 4293.491$; $p < .05$). Levene testi sonuçları ile tek değişkenli normalliğin karşılandığı kabul edilmiştir

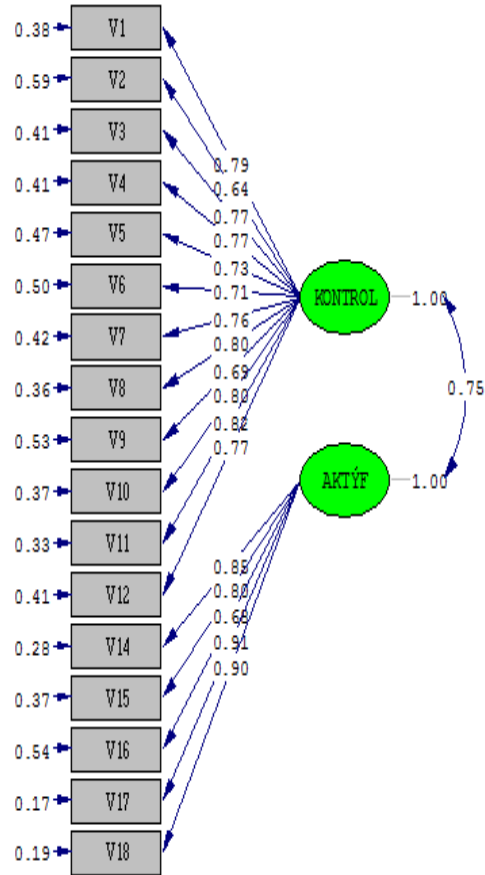
($LF_{(2,293)} = .067, p > .05$). Saçılma diyagramının elips görünümü doğrusallığa ilişkin kanıt sağlamıştır. Çoklu bağlantılılık problemi için VIF, durum indeksi (CI) ve tolerans değeri; tekillik için madde çiftleri arasındaki korelasyon katsayılarına bakılmıştır. Yapılan değerlendirmelerde çoklu bağlantılılık problemi ve tekillik için varsayımların karşılandığı görülmüştür (VIF=1.000, CI=1.000 ve tolerans değeri=1.000. Madde çiftleri arasındaki korelasyon katsayısı .31 - .87). Yapılan çok değişkenli uç değer analizinde 12 verinin kritik ki kare değeri üzerinde olduğu görülerek veri setinden çıkarılmıştır. Tek değişkenli uç değer analizinde ise uç değer olmadığı görülmüştür. DFA için varsayımların karşılandığının belirlenmesinin ardından analiz adımlarına geçilmiştir.

ABAÖ-AB için DFA İşlem Adımları

ABAÖ-AB'de yer alan her bir maddeye ait standardize çözümlenme değerleri .64 - .91 arasındadır. Standardize çözümlenme değerlerinin anlamlı olup olmadığını belirlemek için değerlendirilen t değerleri 12.02 ile 19.71 arasında değişmektedir. Hesaplanan t değerleri tüm maddeler için $p < .01$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. t değerleri Şekil-3'de standardize çözümlenme değerleri ise Şekil 4'te gösterilmiştir.

Şekil 3. Maddelere Ait t Değerleri

Şekil 4. Maddelere Ait Standardize Çözümlenme Değerleri

DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri incelendiğinde ise χ^2/df oranının (2.08) mükemmel uyum (Sümer, 2000; Kline, 2005), RMSEA değerinin (.06) iyi uyum (Hu ve Bentler, 1999; Thompson, 2004), GFI ve AGFI değerlerinin (.91, .88) iyi uyum (Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008; Sümer, 2000); SRMR değerinin (.03) mükemmel uyum (Brown, 2006; Burne, 1994), NFI ve NNFI değerlerinin (.98, .99) mükemmel uyum (Tabachnick ve Fidell, 2001); CFI değerinin (.99) ise mükemmel uyum (Hu ve Bentler, 1999, Sümer, 2000) düzeyinde olduğu görülmektedir.

Ölçeğe son şeklinin verilmesinin ardından kalan 18 madde için DFA çalışma grubundan elde edilen Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .95 olarak hesaplanmıştır. Aynı katsayı kontrol kısıtlama alt ölçeği için .95, aktif aracılık alt ölçeği için ise .93 bulunmuştur. Bu değer ölçeğin iç tutarlılığının yüksekliğini göstermektedir. Çalışma grubu 3A'dan elde edilen bulgularda ölçeğin test tekrar test güvenilirliğine ilişkin güvenilirlik katsayısının tüm ölçek için .87 olarak hesaplanmıştır. Kontrol/kısıtlama ve aktif aracılık alt ölçeklerinde ise test tekrar test güvenilirlik katsayıları sırası ile .89, .86'dir.

Sonuç olarak ABAÖ-E ve ABAÖ-AB için AFA ile elde edilen yapılar DFA ile doğrulanmıştır. Her iki ölçeğin de 10-14 yaş grubu ergenler için İnternet kullanımında anababa aracılığı stratejilerini ölçmek amacıyla Türk kültürüne uygun ölçme araçları olduğu belirtilebilir.

SONUÇLAR ve TARTIŞMA

Bu çalışmada ergenlerin İnternet kullanımı için anababa aracılığı stratejilerini değerlendirmeye yönelik anababa ve ergen bildirimlerine dayalı iki formun geliştirilmesi amaçlanmıştır. Her iki form için de öncelikle madde havuzları oluşturulmuştur. Madde havuzlarının oluşturulmasında daha önce yurtdışı çalışmalarda bu konuda geliştirilmiş ölçme araçları ve konunun kuramsal temeli göz önünde bulundurulmuş ve aynı özelliği ölçtüğü düşünülen ikişer madde yazılmıştır. Oluşturulan madde havuzlarının ergen formu için beş ergenin, anababa formu için ise beş anababanın görüşlerine başvurulmuştur. Hem ergenler hem de anababalarla bireysel görüşmeler yoluyla alınan görüşler doğrultusunda yazılan ikişer maddeden daha anlaşılır olduğu belirtilen madde ölçme aracında yer almıştır. Böylelikle ergen formunda ve anababa formunda 25'e madde yer almıştır. Ardından maddelerin uygunluk ve anlaşılabilirlik açısından değerlendirilmesinin amaçlandığı 3'lü likert tipindeki uzman görüşü formu bir uzman klinik psikolog, bir psikolojik danışma ve rehberlik uzmanı, eğitim psikoloji alanından iki akademisyen, bir Türkçe dil uzmanı ve bir ölçme değerlendirme uzmanına ulaştırılmıştır. Uzman önerileri sonunda ise ergen formu 22 maddeden, anababa formu ise 23 maddeden oluşmuştur. Ön uygulama sonrası maddelere son şekli verildikten sonra asıl uygulamaya geçilmiştir. ABAÖ-E ve ABAÖ-AB için yapılan AFA ile her iki ölçek için de yapı geçerliği kanıtlanmıştır. Maddelerin binişiklik ve faktör yükleri açısından incelenmesinin ardından ABAÖ-E 20 maddeden, ABAÖ-AB ise 18 maddeden oluşmuştur. ABAÖ-E'nin üç boyuttan oluşan yapısında açıklanan varyans % 61.74; ABAÖ-AB'nin iki faktörden oluşan yapısında ise açıklanan varyans %63.74 olarak bulunmuştur. Sosyal bilimler için açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında olması yeterli görülmektedir (Scherer, Wiebe, Luther ve Adams, 1988). Geliştirilen iki form için açıklanan varyansın iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Ölçme araçlarından elde edilen faktör yük değerleri büyüklük açısından incelendiğinde ise "iyi" den "mükemmel"e doğru nitelendirmek mümkündür (Comrey ve Lee, 2013). ABAÖ-E formunda alt boyutlar "kontrol/kısıtlama", "aktif aracılık" ve "izleme" olarak adlandırılmıştır. ABAÖ-AB'da ise izleme alt boyutunun oluşmadığı görülmüş ve alt boyutlar "kontrol/kısıtlama" ve "aktif aracılık" olarak adlandırılmıştır.

Ergen formu için yapılan DFA'da RMSEA değerinin istenen düzeyde olmadığı görülmüş ve bu nedenle paket program tarafından önerilen model uyum indeksleri incelenmiştir. Parametre tahminleri ve indeksleri inceledikten sonra, araştırmacıların daha iyi uyum ya da daha karmaşık bir modele sahip olmak için modele modifikasyon yapabilecekleri (Schreiber, Nora, Stage, Barlow ve King, 2006) ve bu modifikasyonların teorik yapıyla örtüşmesi gerektiği bilinmektedir (Diamantopoulos ve Siguaw, 2000). Bu nedenle ergen formunda iki modifikasyon yapılmıştır ve bu şekilde RMSEA değerinin kabul sınırları içinde olduğu görülmüştür. Anababa formu için ise modifikasyona gidilmemiş ve kurulan ilk yapı DFA ile de desteklenmiştir. Sonuç olarak, hem ergen hem anababa formu için yapılan DFA'da model uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlarda olduğu görülmüştür. Güvenirlik için yapılan değerlendirmelerde iç tutarlık katsayıları formların yüksek güvenilirlikte olduğunu, test tekrar test sonuçları ise formların büyük ölçüde kararlılığa sahip olduklarını göstermektedir.

İnternet kullanımı için anababa aracılığı stratejileri anababaların çocuklarının İnternet kullanımları hakkındaki tutum ve davranışlarını ifade eden bir kavram olarak tanımlanabilir. Ergenlik döneminde anababalar tarafından kullanılan aracılık stratejilerinin hem niteliği hem de niceliğinin çocukluk döneminden farklı olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Davies ve Gentile, 2012; Gentile,

Nathanson, Rasmussen, Reimer ve Walsh, 2012). Örneğin kısıtlayıcı aracılık ergenlik dönemiyle birlikte anababalar tarafından daha az kullanılmaktadır (Davies ve Gentile, 2012). Anababa aracılık stratejilerinin ergenlik döneminde niteliğinin ve niceliğinin değiştiğini gösteren bulgular nedeniyle bu çalışmada kavramın özellikle ergenlik dönemindeki bireyler için ölçülmesine yönelik bir ölçme aracı geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Anababa aracılığı stratejilerinin ölçülürken ergen ve anababa bildirimlerindeki farklılıkların da dikkate alınması gerekmektedir. Yapılan çalışmalarda anababaların ergenlerden daha yüksek bir oranda aracılık yaptıklarını bildirdikleri ifade edilmektedir (Rideout, Foehr ve Roberts, 2010). Bu durum anababaların sosyal beğenirlik elde etme amacıyla daha fazla oranda aracılık bildirebilecekleri ile ilişkilendirilmekte ve ergen bildirimlerinden daha gerçekçi sonuçlar elde edilebileceği belirtilmektedir (Gentile, Nathanson, Rasmussen, Reimer ve Walsh, 2012). Ancak ergenlik özerkliğin geliştiği ve anababadan bağımsızlaşmanın gerçekleştiği bir dönemdir. Konu bu noktadan değerlendirildiğinde ise ergenlerin yüksek özerklik düzeyi belirtmek istemelerinin ergen öz bildirimlerinden elde edilen düşük düzey anababa aracılık stratejilerini gösteren sonuca ulaşılmasına neden olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada hem ergen hem de anababa öz bildirimlerine dayanan formlar geliştirilmiştir.

Anababa aracılık stratejilerine yönelik ilk çalışmalar televizyon araştırmaları ile başlamıştır. Kavramın kuramsal temelinde genellikle aktif aracılık, kontrol/kısıtlama, izleme ve birlikte izleme aracılık stratejilerinin tanımlandığı görülmektedir. İnternet kullanımı için aracılık stratejileri çalışmalarında televizyon izlemede kullanılan aracılık stratejilerine benzer bir yapı olduğu görülmüştür (Sonck, Nikken ve de Haan, 2013). Televizyonda kullanılan aracılık stratejileri ile İnternet kullanımındaki aracılık stratejilerinin boyutlarındaki temel farklar birlikte izlemede ve teknik kısıtlayıcılıkta görülmektedir. Sonck, Nikken ve de Haan'ın (2013) çalışmalarında birlikte izleme bir boyut olarak belirlenmemiş ve bu durum İnternet kullanımının televizyon kullanımından farklı olarak daha bireysel bir etkinlik olmasına bağlanmıştır. Teknik kısıtlayıcı aracılığın televizyondan farklı olarak İnternet kullanımı için aracılık stratejileri arasında olduğu görülmektedir. Örneğin Livingstone vd (2017) tarafından yapılan çalışmada teknik kontrol bir boyut olarak belirlenmiştir. Daha çok yazılım düzenlemeleri ile ilgili maddeleri içeren bu boyutun televizyon kullanımı için anababa aracılığı stratejileri araştırmalarında ele alınmamasının akla uygun olduğu düşünülmektedir.

İnternet kullanımında anababa aracılığı stratejilerine ilişkin çalışmalardan biri Brezilya'da yürütülmüş ve "aktif aracılık", "birlikte izleme" ve "kısıtlayıcı aracılık" olarak üç boyut belirlenmiştir (Cabello-Hutt, Cabello ve Claro, 2017). Sekiz Avrupa ülkesinden elde edilen verilerle yapılan çalışmada ise "İnternet kullanımında aktif aracılık", "çocuk tarafından başlatılan destek", "İnternet güvenliği için aktif aracılık", "teknik kontrol", "anababa izlemesi" ve "kısıtlayıcı aracılık" boyutları ortaya çıkmıştır (Livingstone vd., 2017). İncelenen bu kültürlerden farklı olarak Kore'de yapılan başka bir çalışmada (Lee ve Kim, 2017) ise anababa aracılığı stratejileri "kısıtlayıcı aracılık", "aktif aracılık", "birlikte izleme" ve "aracılığın olmaması" boyutları ile değerlendirilmiştir. Türkiye'de ise anababa aracılığı stratejilerini değerlendirmeye yönelik bir araca rastlanmamıştır. Bu çalışmada geliştirilen iki formda farklı kültürlerde yapılan çalışmalarda en sık belirlenen "aktif aracılık", "izleme" ve "kontrol/kısıtlama" boyutları belirlenmiştir. Madde havuzunun oluşturulması sırasında kuramsal temel ve anababa aracılığı stratejilerini ölçmeye yönelik yurtdışı alanyazın çalışmalarında daha önce geliştirilmiş ölçekler temel alınmıştır. Bu ölçeklerde en sık ele alınan maddeler değerlendirilmiş ve dijital becerilere vurgu yapmadan, tüm sosyo-ekonomik düzeydeki anababa ve ergenleri kapsayacak maddeler oluşturulması amaçlanmıştır. Sonuç olarak bu üç alt boyutun çalışma kapsamında geliştirilen iki formun amacına uygun bir yapıya vurgu yaptıkları düşünülmektedir. İnternet kullanımı için anababa tutumlarını ölçmeye yönelik Eijden (2007) tarafından geliştirilmiş bir araç ise Ayas ve Horzum (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Bu aracın kuramsal temeli Baumrind'in (1991) anababalık stilleri modeline dayanmaktadır. Anababaların İnternet kullanımındaki tutum ve davranışları kontrol ve yakınlık boyutlarının farklı düzeylerine göre oluşturulmuş dörtlü yapıda değerlendirilmektedir. Bu yapılar müshahakar, ihmalkar, demokratik ve otoriter olarak adlandırılmıştır. Yüksek anababa kontrolü ve yakınlığı ile ifade edilen demokratik tutum istendik tutum ve davranışları içermektedir. Madde bazında yapılan değerlendirmelerde İnternet Aile Tutum Ölçeği'nde yakınlık ve kontrol boyutlarında ele alınan maddelerin ABAÖ'de farklı alt boyutlarda altında ele alındığı görülmektedir. Kuramsal temellerindeki

farklılıklar ölçme araçlarının boyutlarının oluşturulmasına da yansımıştır. İnternet Aile Tutum Ölçeği değerlendirme ölçütleri bakımından da ABAÖ'den ayrılmaktadır. İnternet Aile Tutum Ölçeği'de yakınlık ve kontrol boyutlarında toplam puan üzerinden değerlendirme yapılabilen ya da dörtlü yapıya göre sonuçlar incelenebilmektedir. Örneğin kontrol maddelerinden üçün altında, sıcaklık maddelerinden beşin üzerinde alan anababa davranışları müsamahakar olarak değerlendirilmektedir. Yazarlar bu değerlendirme biçiminin ölçeğin orijinalinde de önerilen kullanım şekli olduğunu belirtmektedirler. Ancak ABAÖ'de farklı boyutlar altında ele alınan tüm bu maddelerdeki uygulamalar anababa aracılığı stratejilerinin düzeyindeki artışı göstermektedir ve bu istendik bir durum olarak yorumlanır. Sonuç olarak, Türkçe alanyazında anababa aracılığı stratejilerinin kuramsal temelinden hareketle oluşturulmuş bir ölçme aracının olmaması bu amaçla hem ergen hem de anababa özbidirimlerine dayanan ölçme araçlarının geliştirilmesinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Bu çalışmada ergen ve anababa özbidirimlerine dayalı iki form geliştirilmiştir. ABAÖ-E formunda "kontrol/kısıtlama", "aktif aracılık" ve "izleme" olarak adlandırılan üç boyutlu yapı ortaya çıkarken, ABAÖ-AB'de "kontrol/kısıtlama" ve "aktif aracılık" olarak adlandırılan iki boyutlu yapı doğrulanmıştır. Ergen formunda izleme alt boyutunda yer alan bazı maddelerin ("Sosyal paylaşım site şifrelerimi bilir." "Kişisel bilgilerimi İnternette paylaşmadan önce O'na söylememi ya da göstermemi ister.") anababa formunda kontrol/kısıtlama alt boyutunda yer aldığı görülmüştür. Bu durum İnternet kullanımı için anababalar tarafından sergilenen davranışların anababalar ve ergenler tarafından farklı biçimlerde algılandığını göstermektedir. Ergenlik benmerkezli düşünce biçiminin hakim olduğu bir dönemdir (Steinberg, 2007). Bu düşünce biçimi için "hayali seyirci" temel kavramlardan biridir. Buna göre ergen çevresinde herkesin onu izlediğini ve dikkatlerin onda olduğunu düşünmektedir (Elkind, 1974). Bu nedenle sosyal paylaşım site şifrelerinin bilinmesi ergenler tarafından izlendikleri, takip edildikleri biçiminde algılanabilirken anababalar tarafından ise yalnızca şifrenin ellerinde olması durumu bile bir kontrol/kısıtlama yöntemi olarak algılanabilir. Anababa formunda kontrol/kısıtlama alt boyunda yer alan maddelerin ergen formunda izlemede yer almasının ergenlerin söz edilen benmerkezci düşünme biçimi sonucunda oluşmuş bir yapıyı sergilediği düşünülmektedir.

Bu çalışmada 11-14 yaş grubu (6.- 8. Sınıf) ergenler ve onların anababalarına yönelik olarak İnternet kullanımında anababa aracılığı stratejilerini değerlendirmeye yönelik ergen (ABAÖ-E) ve anababa (ABAÖ-AB) özbidirimlerine dayalı iki form geliştirilmiştir. Söz konusu formların kullanım değerinin olduğu, anababalardan ve ergenlerden toplanacak verilerle bilgi birikiminin oluşmasını sağlayabileceği ve bundan sonra yapılacak uygulamalı eğitim programlarına ve araştırmalara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı anababa aracılığı stratejilerinin ölçülmesine yönelik araçların geliştirilmesi ile sınırlandırılmıştır. İleri araştırmalarda ergen ve anababa formları kullanılarak ergenlik döneminin temel değişkenlerinden olan ve anababa aracılık stratejilerinden kontrol/kısıtlama alt boyutuna getirilen özerkliği desteklemediği yönündeki temel eleştiri de göz önünde bulundurularak özerklik ile anababa aracılığı stratejilerinin ilişkisi boylamsal olarak değerlendirilebilir. Ayrıca aracılık stratejilerinin İnternet kullanımının niteliği ve niceliğinde değişim sağlayıp sağlamadığı da Türk kültürüne özgü değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bu noktada İnternet kullanım özellikleri ve anababa aracılık stratejilerinin birlikte ele alındığı ve aralarındaki neden sonuç ilişkilerinin ortaya konmasını sağlayacak zaman gecikmeli panel desenler önerilebilir. Bu çalışma ön ergenlik ve orta ergenliğin bir dönemini içine alan yaş grubundaki ergenler ve bu sınıf düzeyinde çocuğu olan anababalar ile sınırlandırılmıştır. İleri araştırmalarda hem çocuklar için hem de ileri ergenlik dönemindeki bireyler için anababa aracılığı stratejilerini değerlendirmeye yönelik araçların geliştirilmesi farklı yaşam dönemlerinde de o gelişim dönemine özgü özelliklerle aracılık stratejilerinin değerlendirilmesini sağlayacaktır. Ayrıca ölçme araçları e-posta ve sosyal medya hesabı olan ergenler ve bu hesaplara sahip çocuğu olan anababalarla sınırlandırılmıştır. Bu sınırlılık İnternet kullanımında anababa aracılığı stratejilerinin kuramsal yapısından kaynaklanmaktadır. Günümüzde İnternetin en fazla sosyal medyaya erişim ve haberleşme amaçlı kullanımı göz önünde bulundurulduğunda bu hesaba sahip olup olmama durumu aracılık stratejilerini etkileyecek bir değişken olacaktır. Bu nedenle bu çalışmada bu hesaplara sahip olmak ön koşul olarak belirlenmiştir. Daha sonra yapılacak çalışmalarda da kişisel bilgi formunda sorulması gereken bir özellik olarak ele alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Barkin, S., Ip, E., Richardson, I., Klinepeter, S., Finch, S., Krcmar, M. (2006). Parental media mediation styles for children aged 2 to 11 years. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 160(4), 395-401.
- Bayraktar, F. (2017). Çevrimiçi riskler ve ebeveyn aracılık stratejileri: Türkiye’de ve Avrupa’da yaşayan türk kökenli çocuk/ergenlerin karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 25-37. DOI: 10.15390/EB.2017.6323
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: Guilford Press.
- Cabello-Hutt, T., Cabello, P. ve Claro, M. (2017). Online opportunities and risks for children and adolescents: The role of digital skills, age, gender and parental mediation in Brazil. *New Media & Society*, 20(7)2411-2431. DOI:10.1177/14614444817724168.
- Chang, F. C., Chiu, C. H., Miao, N. F., Chen, P. H., Lee, C. M., Chiang, J. T. ve Pan, Y. C. (2015). The relationship between parental mediation and Internet addiction among adolescents, and the association with cyberbullying and depression. *Comprehensive Psychiatry*, 57, 21-28. DOI: 10.1016/j.comppsy.2014.11.013
- Chen, V. H. H. ve Chng, G. S. (2016). Active and restrictive parental mediation over time: Effects on youths’ self-regulatory competencies and impulsivity. *Computers & Education*, 98, 206-212. DOI: 10.1016/j.compedu.2016.03.012
- Clark, L. S. (2011). Parental mediation theory for the digital age. *Communication theory*, 21(4), 323-343. DOI:10.1111/j.1468-2885.2011.01391.x
- Comrey, A. L., ve Lee, H. B. (2013). *A first course in factor analysis*. NY: Psychology Press.
- Çokluk Ö., Şekercioğlu G., Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları* (3. Baskı). Pegem Akademi, Ankara.
- Davies, J. J. ve Gentile, D. A. (2012). Responses to children’s media use in families with and without siblings: A family development perspective. *Family Relations*, 61(3),410-425. DOI:10.1111/j.1741-3729.2012.00703.x
- Diamantopoulos A, Siguaw JA. *Introducing LISREL: A Guide For The Uninitiated*. London: SAGE; 2000. p.102-22.
- Elkind, D. (1974). *Children and adolescents: Interpretive essays on Jean Piaget*. Oxford, Enfland: Oxford U. Press.
- Festl, R. ve Langmeyer, A. N. (2018). The Role of Internet Parenting for the Internet use of Children in Pre-, Primary and Secondary School. *Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie*, 67(2), 154-180.
- Fikkers, M. K., Piotrowski, T. J., Valkenburg, M. P. (2017). A matter of style? Exploring the effects of parental mediation styles on early adolescents media violence exposure and aggression. *Computers in Human Behavior*, 70, 407-415. DOI: 10.1016/j.chb.2017.01.029.
- Fraenkel, R. J. ve Wallen, E. N. (1993). *How to design and evaluate Research in Education*. New York: McGraw-Hill.
- Gentile, D. A., Nathanson, A. I., Rasmussen, E. E., Reimer, R. A. ve Walsh, D. A. (2012). Do you see what I see? Parent and child reports of parental monitoring of media. *Family Relations*, 61, 470-487. DOI:10.1111/j.1741-3729.2012.00709.x
- Glatz, T., Crowe, E. ve Buchanan, C. M. (2018). Internet-specific parental self-efficacy: Developmental differences and links to Internet-specific mediation. *Computers in Human Behavior*, 84, 8-17. DOI: 10.1016/j.chb.2018.02.014
- Gómez, P., Harris, S. K., Barreiro, C., Isorna, M. ve Rial, A. (2017). Profiles of Internet use and parental involvement, and rates of online risks and problematic Internet use among Spanish adolescents. *Computers in Human Behavior*, 75(2017), 826-833. DOI: 10.1016/j.chb.2017.06.027.
- Hastie, T., Tibshirani, R., Sherlock, G., Eisen, M., Brown, P., ve Botsein, D. (1999). *Imputing missing values for gene expression arrays*. Technical report, Divison of Biostatistics, Stanford University.
- Hooper, D., Coughlan, J. ve Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling: guidelines for determining model fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Hu, L. ve Bentler, P. M. (1999). Cut off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. DOI: 10.1080/10705519909540118.
- Kılınç, F. (2017). *Çocukların çevrimiçi ortamda karşılaştıkları risk türleri ile aracılık uygulamaları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kirwil, L. (2009). Parental mediation of children’s internet use in different European countries. *Journal of Children and Media*, 3(4), 394-409. DOI: 10.1080/17482790903233440.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modelling*. N. Y: Guilford Press.

- Lee, S. J. (2013). Parental restrictive mediation of children's internet use: Effective for what and for whom?. *New Media & Society*, 15(4), 466-481. DOI: 10.1177/1461444812452412.
- Lee, C. ve Kim, O. (2017). Predictors of online game addiction among Korean adolescents. *Addiction Research & Theory*, 25(1), 58-66. DOI: 10.1080/16066359.2016.1198474
- Lenhart, A., Simon, M. ve Graziano, M. (2001). *The Internet and education: Findings of the pew Internet & American life Project*, Washington.
- Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E. J., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G. A. ve Folkvord, F. (2017). Maximizing opportunities and minimizing risks for children online: The role of digital skills in emerging strategies of parental mediation. *Journal of Communication*, 67(1), 82-105. DOI: 10.1111/jcom.12277
- Mares, M. L., Stephenson, L., Martins, N. ve Nathanson, A. I. (2018). A house divided: Parental disparity and conflict over media rules predict children's outcomes. *Computers in Human Behavior*, 81, 177-188. DOI: 10.1016/j.chb.2017.12.009
- Nathanson, A.I. (1999). Identifying and explaining the relationship between parental mediation and children's aggression. *Communication Research*, 26(2), 124-143.
- Nikken, P. ve Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of Child and Family Studies*, 24(11), 3423-3435.
- Padilla-Walker, L. M., Coyne, S. M. ve Fraser, A. M. (2012). Getting a high-speed family connection: associations between family media use and family connection. *Family Relations*, 61(3), 426-440. DOI:10.1111/j.1741-3729.2012.00710.x
- Pasquier, D., Simões, J. A. ve Kredens, E. (2012). Agents of mediation and sources of safety awareness: A comparative overview. (Eds. S.Livingstone, L.Haddon ve A.Görzig), *Children, risk and safety on the Internet*. Bristol, England: Policy Press.
- Rideout, V. J., Foehr, U. G. ve Roberts, D. F. (2005). *Generation M: Media in the lives of 8-18 year-olds*. Henry J. Kaiser Family Foundation.
- Sabina, C., Wolak, J. ve Finkelhor, D. (2008). The nature and dynamics of internet pornography exposure for youth. *Cyberpsychology and Behavior*, 11(6), 691-693. DOI: 10.1089/cpb.2007.0179
- Scherer, R. F., Wiebe F. A., Luther, D. C., Adams J. S. (1988). Dimensionality of Coping: Factor Stability Using the Ways of Coping Questionnaire, *Psychological Reports*, 62(3), 763-770. DOI:10.2466/pr0.1988.62.3.763
- Schreiber, J.B., Nora, A., Stage, F.K., Barlow, E.A., King, J. (2006). Reporting Structural Equation Modeling and Confirmatory Factor Analysis Results: A Review. *The Journal of Educational Research*, 99(6), 323-38. DOI: 10.3200/JOER.99.6.323-338
- Shin, W.ve Huh, J. (2011). Parental mediation of teenagers' video game playing: Antecedents and consequences. *New Media & Society*, 13(6), 945-962. DOI: 10.1177/1461444810388025
- Shin, W. ve Kang, H. (2016). Adolescents' privacy concerns and information disclosure online: the role of parents and the Internet. *Computers in Human Behavior*, 54, 114-123. DOI: 10.1016/j.chb.2015.07.062
- Sonck, N., Nikken, P. ve de Haan, J. (2013). Determinants of internet mediation. *Journal of Children and Media*, 7(1), 96-113. DOI: 10.1080/17482798.2012.739806
- Spada, M. M. (2014). An overview of problematic Internet use. *Addictive Behaviors*, 39, 1, 3-6. DOI: 10.1016/j.addbeh.2013.09.007
- Steinberg, L. (2007) Ergenlik (Ed. Figen Çok). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Sütçü, S. S. (2017). The reactions of the children towards restrictions on their use of information technologies. *Journal of Theory and Practice in Education*, 13(2), 301-315.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Tabachnick, B. G., ve Fidel, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*, MA: Allyn ve Bacon.
- Thompson, B. (2004). *Exploratory and confirmatory factor analysis: Understanding concepts and applications*. Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Treuer, T., Fabian, Z. ve Füredi, J. (2001). Internet addiction associated with features of impulse control disorder: is it a real psychiatric disorder? *Journal of Affective Disorders*, 66(2-3), 283.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2017). *Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028 İnternet adresinden 28.08.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Valkenburg, P.M., Krcmar, M., Peeters, A.L. ve Marseille, N. M. (1999). Developing a scale to assess three styles of television mediation: "Instructive mediation," "restrictive mediation," and "social co-viewing. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43(1),52-66.
- Valkenburg, P. M., Piotrowski, J., Hermanns, J., ve de Leeuw, R. (2013). Developing and validating the Perceived Parental Media Mediation Scale: a self-determination perspective. *Human Communication Research*, 39(4), 445-469. DOI: 10.1111/hcre.12010

- Vaterlaus, J. M., Beckert, T. E., Tulane, S. ve Bird, C. V. (2014). "They always ask what I'm doing and who I'm talking to": Parental mediation of adolescent interactive technology use. *Marriage & Family Review*, 50(8), 691-713. DOI: 10.1080/01494929.2014.938795
- Wang, R., Bianchi, S. M. ve Raley, S. B. (2005). Teenagers' Internet use and family rules: A research note. *Journal of Marriage and Family*, 67(5), 1249-1258. DOI: 10.1111/j.1741-3737.2005.00214.x
- Warren, R. (2001). In words and deeds: Parental involvement and mediation of children's television viewing. *Journal of Family Communication*, 1(4), 211-231. DOI: 10.1207/S15327698JFC0104_01
- Widyanto, L. ve McMurrin, M. (2004). The psychometric properties of the internet addiction test. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(4), 443-450. DOI: 10.1089/cpb.2004.7.443
- Williams, A. L. ve Merten, M. J. (2011). iFamily: Internet and social media technology in the family context. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 40(2), 150-170. DOI: 10.1111/j.1552-3934.2011.02101.x